

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Tržaško šolstvo. — Le v zdravem telesu biva zdrava duša. — Ljudski shod v Gorici. — Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društev“. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Poziv. — Naznanilo. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Eno leto učiteljev v hrabi.

Tržaško šolstvo.

Glasom poročila namestništva v Trstu o stanju ljudskega šolstva v mestu tržaškem in v okolici v šolskem letu 1901—1902 je znašalo število za obisk šole obveznih otrok v mestu 21.856, v okolici 6906, skupno 28.762.

Od teh jih je obiskovalo:

ljudske in meščanske šole: v mestu 13.676, v okolici 3330, skupno 17.006;

zasebne šole: v mestu 1694, v okolici 98, skuno 1792; višje in strokovne šole: v mestu 1258, v okolici — 0!

Torej je od onih 28.762 otrok, ki so dolžni obiskovati šolo, obiskovalo resnično le 20.056 otrok. Poročilo pravi, da ni znano število tistih otrok v dobi 6—14 let, ki so dobivali pouk doma, ali so obiskovali vnanje šole, ali pa niso uživali nikakega pouka.

Iz navedenih števil pa izbaja, da jih v to zadnjo kategorijo sodi 8706, to je polnih 30 odstotkov od skupnega števila otrok, ki so dolžni obiskovati šolo — in sicer od 21.856 v mestu 5228, torej 24%; v okolici pa celo 3478 ali 50 %, čitaj: petdeset od sto od 6906 otrok, ki ne uživajo nikakega šolskega pouka! Zakaj število onih, ki obiskujejo zasebne ali vnanje šole, more biti na vsaki način le minimalno v razmerju s skupnim številom otrok, dolžnih obiskovati šolo.

Na javnih šolah je obstajalo: 6 meščanskih šol, 2 za dečke z italijanskim, 4 za deklice, od teh 3 z italijanskim, 1 z nemškim učnim jezikom.

Od 44 javnih ljudskih šol je bilo 29 italijanskih, in sicer 2 s tremi, 3 s štirimi, 16 s petimi, 4 s šestimi, 4 s sedmimi razredi; 4 so bile nemške, in sicer 3 s petimi, 1 s šestimi razredi. 11 je bilo slovenskih, in sicer 1 z dvema, 2 s tremi, 8 s štirimi razredi.

Italijanom je bilo torej na razpolago na javnih ljudskih in meščanskih šolah 165 razredov ali 72 odstotkov; Nemcem 24 ali 10 odstotkov; Slovincem 40 razredov ali 18 odstotkov, od skupnih 229 razredov. (Število vzporednic ni navedeno.)

Razen teh je obstajalo 12 zasebnih šol: 5 z italijanskim, 2 z nemškim, 1 z francosko-nemškim, 1 z grškim, 2 s slovenskim, 1 s srbskim učnim jezikom.

Od 17.006 otrok, ki so obiskovali javne ljudske in meščanske šole, jih je bilo 3370 v prvem šolskem letu (7. leto življenja), 3307 v drugem (8 leto), 3337 v tretjem (9.

leto), 3340 v četrtem (10. leto), 1443 v petem (11. leto), 1150 v šestem (12. leto), 529 v sedmem (13 leto), 440 v osmem (14 leto).

Te številke dokazujejo jasno in razločno, kako grozno na slabem je ljudsko šolstvo v Trstu in po okolici. Vendar se ne zdi vredno naši vladi, da bi nekoliko posvetila v to temo in poskrbela za odpomoč. Vse gleda z neverjetno ravnodušnostjo, da za Trst niso v veljavi ne državni temeljni in ne državni zakoni šolski.

Da ta zanemarjenost ni novega datuma, ampak ukoreninena in da se bujno razvija dalje, to dokazuje statistika, ki jo je izdala statistična centralna komisija na Dunaju o učnih zavodih v kraljevstvih in deželah, in ki za leto 1897—1898 od 25.491 otrok, dolžnih obiskovati šolo in za leto 1898—1899 od 25.671 otrok, dolžnih obiskovati šolo, ne izkazuje nikakih otrok, ki so bili odtegnjeni šolskemu pouku, in sicer baje za to ne, ker opis šolstva v Trstu še ni dovršen.

Iz navedenih dat izhaja pa, da je število takih otrok (ki niso obiskovali šole) v letu 1897—1898 znašalo 7181, v letu 1898—1899 pa 6885 otrok. Ti podatki dokazujejo, da v Trstu z okolico (izvzemši Istro) več normalno razvitih otrok ne uživa šolskega pouka, nego v kateri drugi pokrajini. Namreč v letu 1897—1898 20 %, 1898—1899 27 %, 1901—1902 celo 30 %.

Kako dolgo bo trajalo še to izjemno stanje? Kako dolgo še bo Trst nad vsakim zakonom državnim osnovnim in šolskim zakonom?! Kdaj pridejo tudi v to nesrečno deželo normalni odnošaji?! Kdaj se začne uprava države zavdati svoje dolžnosti, da tudi v tej pokrajini napravi red?! Kdaj pošlje sem doli svojih organov, ki ne bodo le „neutrálni“ in „enako dobrohotni“ nasproti obema plemenoma v zmislu Koerberjevim, ampak, ki bodo zahtevali od vsakogar naj spoštuje obstoječe državne zakone?!

Kdaj se onim, ki so poklicani, da čuvajo božje in človeško pravo, gane vest, ki jih prisili govoriti glasno, da Slovence ni parijs v tej pokrajini, ampak državljani, ki ima pravico do uživanja vseh dobrot in svobod, ki jih zagotavlja ustava, ki je v podlago državi sami?! Kdaj prešine te kroge zavest, da je sramotno in nedostojno kulturne države, da je to gaženje prosvete in humanitete, ako se narodu, ki je žejen in lačen pouka, odtezajo sredstva za dosezanje pouka?! In posebno še: ako je uprava države celo v boju proti takemu narodu, ako narodu, ki prosi hrane, duhovne

hrane, nudi — kamenja, kakor se nam predočuje v gorenjih kričečih podatkih zlasti ozirom na slovensko pleme v tej nesrečni pokrajini.

Da se pa vsaj nekoliko paralizuje prevelika skrb naše preslavne vlade napram pohlevnim Slovencem, vzdržujemo mi maloštevilni narodič po društvu sv. Cirila in Metoda v Ljubljani te-le šole, oziroma razrede pri sv. Jakobu v Trstu:

1.) Petrazredno ljudsko deško šolo, kjer se šola 306 dečkov, razdeljenih po posameznih razredih tako-le: I. razred: 78 učencev, II. razred: 77 učencev, III. razred: 69 in IV. razred: 82 učencev.

1.) Petrazredno dekliško šolo. V tej šoli je všolanih sledeče število učenk: I. razred: 102 deklici, II. razred: 68, III. 57 in IV. 44 deklic. Skupno število 619, reci: šeststodevetnajst. A to število je pa v razmerju s faktičnim številom šoloobveznih otrok tega kraja slovenskega pokoljenja gotovo razmeroma majhno. Zakaj po našem mnenju je dosti takih staršev, ki iz raznih vzrokov, kakor družinskih razmer, narodove mlačnosti i. t. d. svoje otroke rajši pošiljajo v laške in nemške šole kakor pa v slovenske.

In koliko stane vzdrževanje, to lahko uvidimo; a pridemo pa do drugega zaključka; zakaj trpimo Slovenci to očividno teptanje naših državnih osnovnih zakonov? O, sveta naivnost! Vlada pač dobro ve, da z nami Slovenci lahko tako postopa, ker smo pohlevni kakor najkrotkejše ovce.

Le pogledimo naše politične liste! Njim je to vprašanje prava bagatela. Edini list, ki časih obelodani kako pohlevno lamentacijo o teh naravnost škandaloznih razmerah je „Edinost“. In pri tem ostane. Tržaški slovenski obč. svetniki se tudi tuintam oglase prav s kakim pohlevnim govorčkom v prilog slovenskemu šolstvu, a da bi pa pokazali vladi zobe in pesti, ne, do tega se ne ojunajo, ker tega jim ne dovoljuje njih politična zrelost. In tržaški, tako bojeviti voditelji Slovencev se pa menda ne bodo nikdar tako daleč spozabili da bi resno vladi zaklicali: aut — aut.

In naši državni poslanci? Dobro se jim godi. Da le dobe svoje dijete, in njih posel je končan. O, naš „lepi klub“, v katerem sedi tudi tako bojaželjni istrski sokol Spinčič, kaj vrlo deluje za povzdigo slovenskega šolstva, posebno pa tržaškega! Bankrotna „Gospodarska zveza“ jim je več kakor pa vsa slovenska deca, ki se potujčuje v laških in nemških šolah. In se li moremo čuditi in zahtevati, da bi se „mnogoštevilni lepi klub“, zamogel uspešno protiviti naši tako pravični vladi, ko mu načeluje čist mož, ki mu je sedanja šola — prokletstvo za narod? In kar ta mož reče, to obvelja, pa mirna Bosna.

Le tako dalje, velmožni gospodje državni poslanci! Za Koroško stopa Trst, za tem pride v kratkem Goriško in Istra a tudi na Štajerskem se pripravlja grob za naš narod, kjer se v kratkem začuje glas: „Mrtvi vas pozdravljamo!“

Le v zdravem telesu biva zdrava duša.

(Dalje.)

Današnja doba se po pravici lahko imenuje socialna doba. Delavski stanovi so se jeli gibati, združevati in jediniti se s tem namenom, da si prisvojijo večjo plačo, boljše dohodke in prihodnost. Zavedajo se svoje moči. K temu je

tisk ali časnikarstvo in izobraženost delavskega stanu. Izobraženost so dobivali ti ljudje v šoli. Šola je torej jela neposredno vplivati na nižjo maso ljudstva, na proletarijat. Svet se zgraža nad krutostjo kapitalistov, kako znajo izkoriščati ubogi in trpeči delavski stan v svoj prid. V fulminantnih spisih so pojasnovali in pojasnujejo še delavski listi težnje tega trpečega stanu. Kjer se niso vdali kapitalisti mošnjam, so se morali vdati sili. Z raznimi štrajki so primorali svoje gospodarje, da so jim zvišali plače. Dosegli so ponekod, zlasti na Nemškem, Angleškem in v Ameriki, jako lepe uspehe. Pridni delavci dobijo na Nemškem po rudokopih od 120 K do 200 K našega denarja na mesec, v Ameriki pa celo od 200 do 400 K. Razmere so nam dobro znane, saj je skoraj polovica naših ljudi po svetu. Ti pišejo in pošiljajo denar svojcem vedno domov. Naši učenci so torej po svetu in ti zaslužijo z golimi rokami, z delom po 200 do 400 K na mesec. Res je, da delo po rudokopih ni prijetno, trudapolno je in celo nevarno. Privoščimo jim iz srca ta zaslužek, da bi ga le znali obračati v prid. Kaj pa mi, njihovi učitelji in odgojitelji z naslovom gospoda, ali se moremo meriti s svojimi učenci-rudokopi v daljnem svetu? Mi smo berači s svojo plačo, oni pa gospodje! Narobe svet! „Glej ga no z delavci nas primerja!“ poreče kdo. Ali nismo mi delavci s težkim delom? Ali ni naše delo nevarno za zdravje, kakor smo dokazali? Mi smo pravcati izobraženi proletarijat. V rokah imamo izpričevalo zrelostne in učne usposobjenosti, v žepu pa nič. Imenujejo nas gospode — z zadržanim pasom čez ledja — lačenbergarji smo! Zgraža se svet nad krutimi kapitalisti, ker ti delavce izkoriščajo v svoj prid. Mi svojega izkoriščevalca pa še ne smemo imenovati, drugače nas vtaknejo v luknjo.

Ko to premišljujemo, nas tare sveta jeza, obup in grozna žalost! Učili smo se in delali težke izkušnje z namenom, da bi živeli, a mesto življenja jadramo v smrt radi pomanjkanja, uboštva in trpljenja. Takšni občutki so grozni in dušomorni! Nas vladajo docela brezčutni ljudje, tirani!

Vsemogočni in modri naš Stvarnik je ustvaril na vesoljnem svetu in na nebu vse reči in stvari v najlepšem redu. Iz te knjige prirode zajemamo učitelji in odgojevalci največ znanja, ki ga uspešno uporabljamo pri odgoji in pouku učencev, da jih vodimo pripravljene za borbo obstanka v življenje in po končani tej dobi zopet k svojemu Stvarniku nazaj v naročje. Red v stvarstvu je podlaga redu v človeški družbi. Ako bi človeški rod hotel živeti po od Stvarnika v srce veepljenih božjih ukazih, bi bil na svetu že pravcati raj, ker je pa ta zaradi greha spačen v prirodi, moramo imeti za države, dežele in občine zakone, povelja in razne predpise, da se mora ta vdati kruti sili, ker se noče pokoriti v srce vpisanim prirodnim zakonom. Razni ukazi imajo namen, vzdrževati red v človeški družbi. Postave imajo le takrat pravi pomen, če so pravične in koristne, v nasprotnem slučaju škodujejo več kot koristijo. Zakonom se mora vsakdo pokoriti, drugače se ruši državni, deželni, občinski in družabni red. Kdor teh ne izpolnjuje, zapade strogi kazni. Tudi učitelji imamo državne in deželne zakone, v katerih so zapisane naše pravice in dolžnosti. Ako pregledujemo te šolske zakone, nas obide žalost. Dolžnosti naše so s pretirano natančnostjo zaznamovane, a pravice so skrupane z veliko površnostjo. Dolžnosti moramo izpolnovati z veliko natančnostjo, pridnostjo in pokorščino, ker nas sili k temu svetost prisege, zakon in velika važnost našega poklica. Kakšne so pa pravice za naše trudapolno